

O B S A H

FREDHOV CR	3
1. ÚVOD	4
TEORETICKÉ ZÁKLADY APLIKOVANEJ MECHANIKY	6
2. ŠTRUKTURÁLNY ROZBOR SÚSTAV TELIES	6
2.1 Základné pojmy	6
2.2 Väzby	7
2.3 Pohyblivosť sústavy. Sústavové skupiny. Súvis so statickou .	13
2.4 Pasívne väzby a ich dôsledky	16
2.5 Vzorec mechanizmu. Štrukturálne matice.	20
3. KINEMATICKÉ VYŠETROVANIE MECHANIZMOV	23
3.1 Kinematická analýza mechanizmov	25
3.1.1 Analytické kinematické vyšetrovanie mechanizmov	26
3.1.1.1 Geometrická metóda	26
3.1.1.2 Vektorová metóda	29
3.1.1.3 Maticová metóda	36
3.1.2 Grafické riešenie kinematických veličín rovinných me- chanizmov	48
3.1.3 Mechanizmy so stálym prevodom	52
3.2 Základy syntézy mechanizmov	58
3.2.1 Inverzná úloha polohy	58
3.2.2 Geometrická syntéza kĺbových mechanizmov	59
3.2.3 Počtárske metódy geometrickej syntézy kĺbových mecha- nizmov	61
3.2.3.1 Kolokačná metóda	61
3.2.3.2 Gaussova metóda	65
4. STATICKÉ RIEŠENIE SÚSTAVY	67
4.1 Metóda uvoľňovania	70
4.1.1 Počtárske riešenie	70
4.1.2 Grafické riešenie	72
4.2 Princíp virtuálnych prác a výkonov	83
5. DYNAMICKÉ VYŠETROVANIE MECHANICKÝCH SÚSTAV	93
5.1 Metódy zostavenia pohybových rovníc	93
5.1.1 Metóda uvoľňovania	93
5.1.2 Metódy analytickej mechaniky	102

5.1.2.1 Princíp virtuálnych prác	102
5.1.2.2 Lagrangeove rovnice II. druhu	106
5.1.2.3 Metóda redukcie hmotových a silových veličín	109
5.2 Konštrukcia dynamických modelov	114
5.3 Redukcia kľukového mechanizmu a kľukového hriadeľa	120
5.3.1 Redukcia centrického kľukového mechanizmu	120
5.3.2 Redukcia kľukového hriadeľa	124
5.4 Vyvažovanie	126
5.4.1 Vyvažovanie tuhých rotorov	126
5.4.1.1 Podmienky vyváženosti tuhého rotora. Druhy nevyváženosti	128
5.4.1.2 Základné vyvažovacie rovnice	130
5.4.1.3 Vyvažovacie postupy. Technológia vyvažova- nia. Prípustné nevyvážky	130
5.4.2 Vyvažovanie pružných rotorov	132
5.4.3 Vyvažovanie mechanizmov	133
5.4.3.1 Statické vyvažovanie mechanizmov	135
5.4.3.2 Určenie ťažiska mechanizmu	136
5.4.3.3 Podmienky statického vyváženania mechanizmu	139
5.4.3.4 Vyváženie zotrvačných účinkov členov mecha- nizmu pri jeho pohybe	142
5.4.3.5 Vyvažovanie mechanizmu sústavou protibežných vývažkov	143
KMITANIE MECHANICKÝCH SÚSTAV	147
6. KMITANIE LINEÁRNYCH SÚSTAV S JEDNÝM STUPŇOM VOĽNOSTI POHYBU	153
7. KMITANIE LINEÁRNYCH MECHANICKÝCH SÚSTAV S KONEČNÝM POČTOM STUPŇOV VOĽNOSTI	167
7.1 Voľné kmitanie lineárnej mechanickej sústavy s n-stupňami voľnosti bez tlmenia	167
7.1.1 Ortogonálnosť vlastných tvarov kmitania	183
7.1.2 Voľné torzné kmitanie dvoch kolies na hriadeli	189
7.1.3 Voľné ohybové kmitanie dvoch sústredených hmotností	193
7.1.4 Voľné kmitanie lineárnych mechanických sústav s viac stupňami voľnosti s tlmením	195
7.2 Vynútené kmitanie lineárnych mechanických sústav s viac stupňami voľnosti bez tlmenia	203
7.3 Vynútené kmitanie lineárnych mechanických sústav s viac stupňami voľnosti s tlmením	212
7.4 Približné metódy výpočtu vlastných kruhových frekvencií lineárnej mechanickej sústavy	220

7.4.1	Výpočet najnižšej vlastnej kruhovej frekvencie ohybového kmitania nosníka energetickou metódou	220
7.4.2	Holzerova metóda výpočtu vlastných kruhových frekvencií lineárnej mechanickej sústavy	221
8.	PRENOS KMITAVÉHO POHYBU STROJOV DO ZÁKLADOV	225
8.1	Stred pružnosti. Hlavné osi pružnosti	225
8.2	Prenos kmitavého pohybu telesa cez pružné uloženie do základov bez tlmenia	230
8.3	Prenos kmitavého pohybu telesa cez pružné uloženie do základov s uvažovaním tlmenia	234
8.4	Určenie dynamickej sily v pružne uloženom stroji pri jeho kmitavom pohybe	241
8.5	Návrh pružného uloženia stroja pri kinematickom budení	243
8.6	Uloženie stroja s rázovými účinkami	245
8.7	Prípustné parametre kmitavého pohybu strojov	247
8.8	Tlmenie kmitavého pohybu lode	253
9.	KRITICKÁ UHLOVÁ RÝCHLOSŤ HRIADEĽOV	257
9.1	Kritická uhlová rýchlosť hriadeľa s jedným kolesom	257
9.2	Kritická uhlová rýchlosť hriadeľa s nekruhovým prierezom	265
9.3	Kritická uhlová rýchlosť hriadeľa s n- sústredenými hmotnosťami. Dunkerleyov vzorec	267
9.4	Kritická uhlová rýchlosť hriadeľa uloženého na n- podperách	273
9.5	Približné metódy výpočtu kritických uhlových rýchlostí	277
9.6	Vplyv gyroskopických účinkov kolies na kritickú uhlovú rýchlosť rotujúceho hriadeľa	280
9.6.1	Kritické uhlové rýchlosti hriadeľa s n- kolesami pri uvažovaní gyroskopických momentov	288
9.7	Kritická uhlová rýchlosť druhého rádu	290
10.	KMITANIE KONTINUA	293
10.1	Ohybové kmitanie nosníkov	293
10.2	Torzné kmitanie hriadeľov	305
10.3	Pozdĺžne kmitanie nosníka	310
11.	ZÁKLADY TEÓRIE KMITANIA NELINEÁRNYCH MECHANICKÝCH SÚSTAV S JEDNÝM STUPŇOM VOĽNOSTI	315
11.1	Úvodné poznámky	315
11.2	Voľné kmitanie nelineárnej mechanickej sústavy s 1 ^o voľnosťou	320
11.2.1	Metóda ekvivalentnej linearizácie	322
11.2.2	Metóda malého parametra	325
11.2.3	Krylovova-Bogoljubovova metóda	329

11.2.4	Metóda harmonickej rovnováhy	333
11.2.5	Bubnova-Galerkinova metóda	336
11.2.6	Metóda priamej linearizácie	337
11.2.7	Voľné kmitanie mechanickej sústavy s lomenou charakteristikou vratnej sily	340
11.3	Znázornenie nelineárneho kmitania vo fázovej rovine . .	343
11.4	Vynútené kmitanie nelineárnej mechanickej sústavy s 1 ^o voľnosti	346
11.4.1	Druhy rezonancií pri nelineárnom kmitaní	350
11.5	Samobudené kmitanie	352
11.6	Parametrické kmitanie	355
11.6.1	Lineárne parametrické kmitanie	357
12.	ŠTATISTICKÁ DYNAMIKA	366
12.1	Úvodné poznámky	366
12.2	Základy teórie náhodných procesov	367
12.2.1	Definícia náhodnej funkcie a náhodného procesu . .	367
12.2.2	Štatistické charakteristiky náhodného procesu . .	368
12.2.2.1	Distribučná funkcia náhodného procesu . .	368
12.2.2.2	Hustota pravdepodobnosti náhodného procesu	370
12.2.2.3	Momentové funkcie náhodného procesu . .	373
12.2.2.4	Zmiešané momentové funkcie náhodného procesu	376
12.2.2.5	Druhy rozdelenia hustoty pravdepodobnosti . .	384
12.2.3	Rozdelenie náhodných procesov	386
12.2.3.1	Stacionárne náhodné procesy	386
12.2.3.2	Markovove náhodné procesy	391
12.2.4	Autokorelačná funkcia stacionárneho ergodického procesu	394
12.2.5	Spektrálna výkonová hustota stacionárneho ergodického náhodného procesu	396
12.2.6	Cepstrálna analýza	410
12.2.7	Metódy riešenia problémov štatistickej dynamiky . .	412
12.2.8	Experimentálne vyhodnotenie nameraných náhodných procesov	414
12.2.8.1	Určenie strednej hodnoty a rozptylu . .	417
12.2.8.2	Určenie hustoty pravdepodobnosti a distribučnej funkcie	418
12.2.8.3	Určenie autokorelačnej funkcie	421
12.2.8.4	Určenie spektrálnej výkonovej hustoty . .	422
13.	NÁHODNÉ KMITANIE LINEÁRNYCH MECHANICKÝCH SÚSTAV	427
13.1	Náhodné kmitanie lineárnych mechanických sústav s jedným stupňom	427

13.1.1	Ozva lineárnej mechanickej sústavy na elementárny impulz sily	427
13.1.2	Frekvenčný prenos lineárnej mechanickej sústavy .	429
13.1.3	Vzťahy medzi štatistickými charakteristikami vstupného a výstupného signálu lineárnej mechanickej sústavy	431
13.2	Náhodné kmitanie lineárnych mechanických sústav s n-stupňami voľnosti	437
13.3	Aplikácia teórie štatistickej dynamiky na riešenie problémov náhodného kmitania dopravných prostriedkov a konštrukcií	441
14.	NÁHODNÉ KMITANIE NELINEÁRNYCH MECHANICKÝCH SÚSTAV	447
14.1	Náhodné kmitanie nelineárnej mechanickej sústavy s jedným stupňom voľnosti	447
LITERATÚRA	. . . . .	450